

THE WEST WING

OVERSTIJGEN & VERBINDEN

Multi-thematische ontwikkelingssamenwerking en de versterking van de rol van ambassades

The West Wing 2023-2024, Track Ongevraagd Advies:
Dante Boomgaard, Jack Buitelaar, Bente de Rijk & Salim Stokey
Ondersteund door Floris Gast & Vincent Tijsseling

This report does not represent the views of the Ministry of Foreign Affairs nor the consulted experts for co-reading this report. This concerns an external advisory report.

The West Wing
© 2023-2024

Ministry of Foreign Affairs. Rijnstraat 8, The Hague, The Kingdom of the Netherlands.

Published: June 24th, 2024.

Dankwoord

Beste lezer,

Het afgelopen jaar heeft The West Wing Track Ongevraagd Advies opgericht om terug te keren naar de kern van een denktank, namelijk het schrijven van een onafhankelijk beleidsadvies. Deze track heeft als onderliggend doel om de stem van de jongere generatie krachtig te laten weerklinken in het Nederlands buitenlandbeleid. In plaats van de reguliere top-down benadering, waarbij beleidsadviezen voortkomen uit een aanvraag van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, introduceerde Track Ongevraagd Advies een bottom-up proces. Het belang van dit advies wordt onderstreept door het feit dat het onderwerp voor dit beleidsadvies is gekozen door de hele The West Wing na een intern referendum tijdens de one-pager presentaties van alle tracks. Deze democratische benadering versterkt onze missie, vergroot de betrokkenheid van onze leden, en onderstreept onze oprechte toewijding aan een inclusieve en representatieve besluitvorming.

Met grote dankbaarheid en diep respect willen wij onze oprechte erkentelijkheid uitspreken voor de leden van Track Ongevraagd Advies. Dit jaar hebben zij zich, naast hun reguliere werkzaamheden binnen de andere tracks, ingezet om deze nieuwe route tot een succes te maken. Hun toewijding en bereidheid om extra uren te investeren in de verdere ontplooiing van The West Wing, getuigen van een uitzonderlijke toewijding aan onze gezamenlijke missie: de stem van jongeren laten horen in het Nederlands buitenlandbeleid. Hun inspanningen hebben niet alleen bijgedragen aan de verrijking van onze adviezen, maar hebben ook een blijvende impact gehad op de ontwikkeling van The West Wing.

Daarnaast willen wij onze dank uitspreken aan de Eenheid Strategisch Advisering (ESA) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor hun enthousiasme en ondersteuning gedurende dit project. In het bijzonder gaat onze waardering uit naar Qyra Hendriks, wiens geloof in de waarde van Track Ongevraagd Advies ons heeft geïnspireerd en gesterkt. Hun steun heeft een cruciale rol gespeeld in het verwezenlijken van de doelen van deze track.

Tot slot willen wij onze dankbaarheid betuigen aan de vele experts en respondenten die wij gedurende het jaar hebben mogen interviewen. Hun bereidheid om hun tijd en kennis met ons te delen, heeft gezorgd voor een rijke diversiteit aan perspectieven die onze adviezen substantieel hebben verrijkt. Door hun bijdragen hebben wij niet alleen onze horizon kunnen verbreden, maar ook concrete en waardevolle aanbevelingen kunnen formuleren. Hun inzichten vormen het fundament van ons werk en wij zijn hen hiervoor diep dankbaar.

Met oprechte waardering en onder grote dankzegging,

Vincent Tijsseling & Floris Gast - Initiatoren Track Ongevraagd Advies en Bestuur 2023-24

Track Ongevraagd Advies

Dante Boomgaard

Tracklid Costa Rica 2023-24
Tracklid Ongevraagd Advies
BSc Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie
BA Midden-Oostenstudies

Salim Stokey

Tracklid DAFxDIE-EX-SU 2023-24 & Lid D&I Team
Tracklid Ongevraagd Advies
Youth Advisor to the CEO, GCA
MSc Crisis & Security Management

Jack Buitelaar

Tracklid DAO 2023-24
Tracklid Ongevraagd Advies
Adviseur Transitiefonds bij het Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit
MSc Crisis & Security Management

Bente de Rijk

Tracklid DAO 2023-24
Tracklid Ongevraagd Advies
Beleidsmedewerker Windenergie op Zee bij het Ministerie van
Economische Zaken en Klimaat
MA Political Economy

Vincent Tijsseling

Voorzitter The West Wing 2023-24
Initiator Track Ongevraagd Advies
MSc Student International and European Governance

Floris Gast

Trackleider DAFxDIE-EX-SU 2023-24
Initiator Track Ongevraagd Advies
BSc Liberal Arts & Sciences

Abstract

Het ongevraagde beleidsadvies “Overstijgen & Verbinden” richt zich op de versterking van de rol van ambassades voor een duurzame internationale ontwikkelingssamenwerking. Het advies benadrukt de noodzaak voor een meer flexibele en multi-thematische benadering in de inzet van financiële middelen ten behoeve van ontwikkelingssamenwerking. Door middel van literatuuronderzoek, een focusgroep en interviews worden de huidige functies en uitdagingen van ambassades geanalyseerd. Het advies identificeert concrete kansen voor verbetering, waaronder een multi-thematische inzet van het OS-budget, het bevorderen van lokaal eigenaarschap en de versterking van ambassades als hubs voor internationale samenwerking. Deze aanbevelingen zijn gericht op het optimaliseren van de bijdrage van ambassades aan duurzame ontwikkeling en het vergroten van de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking.

Executive Summary

Het beleidsadvies *Overstijgen & Verbinden: Multi-thematische ontwikkelingsamenwerking en de versterking van de rol van ambassades*, is het eerste ongevraagde beleidsadvies dat The West Wing publiceert. Het beleidsadvies is gericht aan de (plaatsvervangend) Directeur-generaal Internationale Samenwerking van het ministerie van Buitenlandse Zaken en heeft als doel de rol van Nederlandse ambassades te versterken in het bevorderen van duurzame internationale samenwerking.

De afnemende prioriteit van ontwikkelingsamenwerking op zowel de internationale als nationale agenda maakt het noodzakelijk om de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten. Dit advies onderzoekt hoe ambassades een centrale rol kunnen spelen in deze optimalisatie, vooral in het licht van een afnemende financiële toewijding. Ontwikkelingsamenwerking (OS) heeft sinds de Tweede Wereldoorlog verschillende fasen doorlopen, van koloniaal pragmatisme tot neoliberalisme. Deze evolutie biedt waardevolle lessen voor de huidige en toekomstige rol van ambassades in OS. Door het historische perspectief te gebruiken, kan een balans gevonden worden tussen nationale belangen en ontwikkelingsdoelstellingen. De politieke context van OS in Nederland is complex en gekenmerkt door verdeeldheid. Verschillende politieke partijen hebben uiteenlopende standpunten over de noodzaak en effectiviteit van OS. Het is belangrijk om stil te staan bij de recente beleidsontwikkelingen, verkiezingsprogramma's en financiële beslissingen die van invloed zijn op de toekomst van OS. De huidige structuur en het budget van OS worden onder de loep genomen, met bijzondere aandacht voor de starheid van thematische financiering. De aanbeveling is om te bewegen naar een meer flexibele inzet van middelen, wat ambassades meer autonomie zou geven in hun rol als uitvoerders van OS. Ambassades vervullen verschillende functies binnen OS, waaronder diplomatieke, economische ondersteuning en ontwikkelingshulp. Het beleidsadvies identificeert de problemen in de huidige rolinvulling, zoals beperkte flexibiliteit en gebonden financiering, en komt met concrete verbeteringen. De aanbevelingen richten zich op het vergroten van de autonomie en flexibiliteit van ambassades. Enkele belangrijke aanbevelingen zijn:

- 1. Multi-thematische en flexibele inzet van middelen:** om de effectiviteit te verhogen, moeten ambassades in staat zijn om middelen flexibel en over verschillende thema's heen in te zetten.
- 2. Lokaal eigenaarschap:** het bevorderen van lokaal eigenaarschap is cruciaal voor de duurzaamheid van ontwikkelingsprojecten. Dit kan bereikt worden door lokale partners meer zeggenschap te geven.
- 3. Ambassades als hubs voor internationale samenwerking:** ambassades moeten fungeren als centra voor internationale samenwerking, waarbij ze niet alleen diplomatieke maar ook ontwikkelingsgerichte rollen vervullen.

Door de rol van ambassades in OS te versterken en hen meer autonomie te geven, kan Nederland effectiever bijdragen aan duurzame samenwerkingen wereldwijd. De aanbevelingen in dit beleidsadvies zijn ontworpen om de impact van ambassades te optimaliseren en hen in staat te stellen om beter in te spelen op lokale behoeften.

Inhoudsopgave

Dankwoord	2
Track Ongevraagd Advies	3
Abstract	4
Executive Summary	5
Inhoudsopgave	7
Lijst van Afkortingen	8
Inleiding	9
Historische context	10
• Koloniaal Pragmatisme	10
• Modernisering & Idealisme	10
• Neoliberalisme	11
• Van Toen, Tot Nu, Naar Later	13
• Bewindspersonen & OS	13
Huidige Politieke Context	17
• Verdeeldheid in de Politiek over Ontwikkelingssamenwerking	17
Structuur & Budget van Ontwikkelingssamenwerking	19
• Bruggen Bouwen	19
• Structuur van Ontwikkelingssamenwerking	20
De Huidige Rol van Ambassades	22
• Functies van ambassades in het kader van OS	22
• De Dirigent, Dokter en Ondernemer	24
• Problemen in Rolvervulling	26
Aanbevelingen	28
Multi-thematische en Flexibele Inzet van Middelen	31
• Themaoverstijgende Aanpak	31
• Starheid van Thematische Financiering	31
• Gevolgen van de Huidige Structuur	32
Ambassades en Lokaal Eigenaarschap	33
• Kracht van Lokale Leiding	33
• Van Top-down naar Bottom-up	33
• Uitdagingen en Belemmeringen	34
• Praktijkvoorbeelden uit Rwanda en Indonesië	35
• Verhoogde Autonomie	36
Ambassades als Hubs voor Internationale Samenwerking	37
• Huidige Rol van Ambassades in het Bevorderen van Samenwerking en Innovatie binnen OS	37
• Organiseren van Internationale Ontwikkelingsmissies	37
• Transformatie van Ambassades tot Dynamische Hubs	38
Overstijgen en Verbinden	39
Referenties	40
	7

Lijst van Afkortingen

BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
CPB	Centraal Planbureau
EU	Europese Unie
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
IMF	Internationaal Monetair Fonds
NGO	Niet-Gouvernementele Organisatie
OS	Ontwikkelingssamenwerking
ODA	Official Development Assistance
PPP	Publiek-Private Partnerschappen
SAPs	Structurele Aanpassingsprogramma's
SDGs	Sustainable Development Goals
VN	Verenigde Naties

Inleiding

Als jongerendenktank van én voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken staat The West Wing bekend om zijn onafhankelijke en vernieuwende benadering van beleidsvraagstukken. Sinds de oprichting heeft The West Wing zich toegelegd op het adviseren van het ministerie door middel van zorgvuldige analyse en onconventionele denkwijzen. In 2023-2024 heeft Track Ongevraagd Advies zich voor haar eerste advies gericht op de rol van ambassades en vormgeving van de financiering binnen ontwikkelingssamenwerking; een onderwerp dat vanwege zijn urgentie en complexiteit bij uitstek geschikt is voor diepgaand onderzoek maar ook uitdagingen met zich meebrengt.

Effectieve ontwikkelingssamenwerking is belangrijk én wordt van steeds groter belang gezien andere prioriteiten op zowel de internationale agenda als die van Nederland. Daling in financiële middelen voor ontwikkelingssamenwerking nodigt uit om na te denken hoe deze middelen optimaal benut kunnen worden. Dit beleidsadvies kijkt hiervoor naar verschillende aspecten: hoe de rol van ambassades versterkt kan worden in het bevorderen van een duurzame internationale samenwerking alsmede naar de wenselijkheid van multi-thematische financieringsmogelijkheden.

Voor het advies is er gekeken naar de huidige rol van ambassades in internationale ontwikkelingssamenwerking en de obstakels die zij ervaren bij het vervullen van deze rol, ook is er gekeken hoe haar projecten financieel zijn gestructureerd. Door middel van uitgebreid (historisch) literatuuronderzoek, focusgroepen en diepgaande interviews is er inzicht verkregen in de behoefte aan flexibilisering en versterking van ambassades en haar projectfinanciering voor effectievere internationale ontwikkelingssamenwerking.

Het identificeren van de kernproblemen en uitdagingen waar ambassades mee te maken hebben tijdens hun betrokkenheid in ontwikkelingssamenwerking vormt de basis van ons onderzoek. Het verrichtte onderzoek toont aan dat er noodzaak is voor een multi-thematische en flexibele inzet van financiële middelen, waarbij ambassades meer autonomie krijgen. Ambassades moeten hierbij als centra van internationale ontwikkelingssamenwerking worden gezien.

Op basis van de bevindingen identificeert dit onderzoek concrete kansen voor: het versterken van ambassades, gericht op lokaal eigenaarschap, thema-overstijgende projecten en het verbeteren van toegang tot en connectiviteit met internationale netwerken. Deze aanbevelingen zijn ontwikkeld met het oog op het optimaliseren van de bijdrage van ambassades aan duurzame én effectieve ontwikkeling wereldwijd.

Historische Context

Ontwikkelingssamenwerking is niet nieuw, het is de afgelopen decennia geëvolueerd in reactie op veranderende idealen, ontwikkelingstheorieën en geopolitieke verschuivingen, van modernisering in de jaren '50 tot neoliberalisme in de jaren negentig. Het historisch perspectief verschaft lessen uit het verleden over wat werkte en wat niet, zoals successen in economische groei en uitdagingen bij institutionele opbouw.

Koloniaal Pragmatisme

In 1949 zette Nederland een eerste stap in ontwikkelingshulp, gedreven door pragmatisme. Premier Drees (1948-1958) plaatste ontwikkelingshulp aanvankelijk niet hoog op de politieke agenda, de impuls kwam uit onverwachte hoek: de Verenigde Staten lanceerden het 'Point Four-program' onder president Truman (1945-1953). Nederland zag in dit programma niet alleen de gelegenheid om onderontwikkelde gebieden te ondersteunen, maar ook om het beschadigde imago na het verlies van Nederlands-Indië te herstellen (Telkamp & Schregardus, 2000). Ontwikkelingshulp werd niet alleen als een moreel gebaar gezien, maar ook als een pragmatische aanpak om de internationale reputatie van Nederland te vergroten. Daarbij kwam dat het investeren in ontwikkelingshulp een oplossing bood aan de vele Nederlanders die na het verlies van Nederlands-Indië werkloos waren geworden, het initiatief zorgde zo ook voor een economische impuls (Van Der Knaap & Kleistra, 2022). Pragmatisme was dus een grote drijfveer van Nederlandse ontwikkelingshulp na de Tweede Wereldoorlog (Van Der Knaap & Kleistra, 2022; NTR, n.d.). Nederland haar eerste ontwikkelingshulp kwam in de vorm van een multilaterale samenwerking via het 'Expanded Programme of Technical Assistance' van de Verenigde Naties (VN).

Modernisering & Idealisme

De Nederlandse ontwikkelingshulp onderging in de jaren '50 een transformatie. De uitgaven groeiden van 1,5 miljoen gulden per jaar in 1945 naar 100 miljoen gulden per jaar (Van Der Knaap & Kleistra, 2022). Deze periode werd niet alleen gekenmerkt door financiële uitbreiding, maar ook door de oprichting van internationale hulporganisaties waaronder Vastenactie, Cebemo (later Cordaid), ICCO, Novib (later Oxfam Novib) en Hivos (NTR, n.d.). Het denken over ontwikkelingshulp werd in deze periode gedomineerd door de moderniseringstheorie die onderontwikkeling ziet als het gevolg van slecht bestuur, traditionele productie en culturele normen. 'Ontwikkelingslanden' zouden zich kunnen ontwikkelen door het Westerse model te volgen (Van Der Knaap & Kleistra, 2022).

Het bedrijfsleven werd ook bewuster van de voordelen van de Nederlandse betrokkenheid bij ontwikkelingssamenwerking. Mede daardoor vond er een verschuiving van multilaterale naar bilaterale hulp plaats waardoor ambassades een grotere rol gingen spelen.

Zo ontstonden er mogelijkheden om de belangen van de Nederlandse handel en de export van technologie te bevorderen. Steeds vaker werd Nederlandse hulp 'gebonden,' oftewel, de hulp moest worden besteed aan Nederlandse bedrijven. Als gevolg hiervan ontstonden er spanningen tussen de belangen van Nederland en die van het ontvangende land.

In de jaren '60 veranderde de focus van het OS beleid waarbij er zowel werd gekeken naar het verstrekken van hulp als naar het aanpakken van economische belemmeringen. De benoeming van Theo Bot (1965-1966) als eerste minister voor 'Ontwikkelingssamenwerking' in 1965 vormde een belangrijk moment binnen de geschiedenis van ontwikkelingssamenwerking. Dit ging gepaard met introductie van het begrip 'ontwikkelingssamenwerking' in plaats van 'ontwikkelingshulp', een bewuste poging om paternalisme te vermijden en een gelijkwaardiger karakter aan de samenwerking te verlenen. Met toenemende welvaart en een groter bewustzijn van mondiale vraagstukken onder de bevolking ontstond een groeiend idealisme in de jaren '70.

Met het groeiende gevoel van moralisme onder de Nederlandse bevolking bereikten de uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking een hoogtepunt onder leiding van minister Pronk (1973-1977) met een stijging van 0.75% van het BNP (NCDO, 2012). Deze periode markeerde ook een belangrijke verandering in het denken over ontwikkelingssamenwerking. Het verschil in welvaart en rijkdom werd niet langer afgeschoven op onderontwikkeling volgens het 'Westerse' model van ontwikkeling maar kwam door de ongelijke economische verhoudingen tussen het 'Noorden' en het 'Zuiden'. Dit staat bekend als 'dependencia theorie' die stelt dat arme landen arm zijn vanwege hun afhankelijkheid (Wills, 2011). Deze theorie leidde tot een vernieuwde focus van ontwikkelingssamenwerking met focus op het aanpakken van structurele economische ongelijkheden tussen het Noorden en het Zuiden (BZ, 1979).

Neoliberalisme

Na een periode van idealisme kreeg het bedrijfsleven in het begin van de jaren negentig wederom een belangrijke rol binnen ontwikkelingssamenwerking in het begin van de jaren '90. Dit ging gepaard met de wereldwijde verschuiving in economisch gedachtegoed naar het neoliberalisme wat gevolgen had voor ontwikkelingssamenwerking. De Bretton-Woods instituties, het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank, twee belangrijke instellingen voor multilaterale ontwikkelingssamenwerking, drukten een neoliberale stempel op door hun verstrekte OS (NTR, z.d). Landen dienden, in ruil voor leningen, Structurele Aanpassingsprogramma's (SAPs) uit te voeren met verplichtingen om te bezuinigen op overheidsuitgaven, markten openstellen voor buitenlandse bedrijven, en economische concentratie op de export van grondstoffen (NCDO, 2012).

In 1989 werd Pronk opnieuw minister van Ontwikkelingssamenwerking en veranderde de aanpak wederom. Conflict en armoede gaan hand in hand en dit moest worden aangepakt; in deze context gingen diplomaten een grote rol spelen in ontwikkelingssamenwerking. Diplomaten dienden politieke druk uit te oefenen om conflicten in het buitenland op te lossen en mensenrechtenschendingen te beperken, zij kwamen zo naast ontwikkelingswerkers te werken (NCDO, 2012).

De opvolger van Pronk, minister Herfkens (1998-2002) was kritisch op het toenmalige ontwikkelingsbeleid. Ontwikkelingslanden zouden zelf het voortouw moeten nemen en 'ownership' vergaren over de ontwikkelingssamenwerking, 'technische assistentie' uit rijke landen moest beperkt blijven tot korte advies-missies. Herfkens introduceerde daarbij de algemene begrotingssteun, waarbij voor OS-landen met goed bestuur geen extra voorwaarden aan financiële hulp waren verbonden. Ten tijde van het neoliberale denken en voorwaardelijke ontwikkelingshulp maakte Herfkens zich hard voor eerlijke handelsverhoudingen en voor beleidscoherentie (NCDO, 2012).

In de periode na 11 september 2001 kwam de focus van ontwikkelingssamenwerking wederom te liggen op veiligheid. Volgens minister van Ardenne (2003-2007) werd ontwikkeling gefrustreerd door geweld en conflict, waarop zij met de Dutch Approach kwam, ook wel bekend als Defence, Diplomacy en Development. Om conflicten te voorkomen zette het ministerie van Buitenlandse Zaken, in samenwerking met het ministerie van Defensie, zich in op politieke oplossingen en het verbeteren van levensomstandigheden door ontwikkelingssamenwerking. Verder richtte Van Ardenne zich op het vormen van 'publiek-private' partnerschappen tussen de overheid, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties (NCDO, 2012).

Rond 2010 verschoof de focus wederom door het idee dat mondiale verbinding, als gevolg van globalisering, vrijhandel en internet, en grensoverschrijdende problemen niet binnen landsgrenzen kunnen worden opgelost. Dit werd bevestigd door onder andere de economische crisis van 2008 die twijfels zaaide over vrije handel en het neoliberale economische model. Mondiale uitdagingen zoals de klimaatcrisis, de toenemende schaarste aan energie en grondstoffen en de voedselcrisis maakten duidelijk dat de aarde niet berekend is op de alsmaar toenemende economische groei en populatiegroei. Toch werd er bezuinigd op ontwikkelingssamenwerking, waarbij vooral maatschappelijke organisaties en bilaterale hulp gekort werden.

Ondanks de forse bezuiniging, een daling van 21% in 2012 vergeleken met twee jaar eerder, gingen zowel multilaterale organisaties als het bedrijfsleven er iets op vooruit (NCDO, 2012). Het Nederlandse bedrijfsleven kreeg een centrale rol, zowel als uitvoerder als belanghebbende, omdat Nederland volgens het kabinet Rutte II (2012-2017) ook zelf van de hulp mocht profiteren (NCDO, 2012).

Van Toen, Tot Nu, Naar Later

De historische ontwikkeling van OS biedt waardevolle inzichten voor de huidige rol van ambassades en de fluctuering in beleidsfocus en accenten. Van de pragmatische benadering na de Tweede Wereldoorlog tot de invloed van neoliberalisme en veiligheid na 2001 heeft het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid een evolutionaire reis doorgemaakt. Ambassades speelden verschillende rollen hierbinnen: van bilaterale handelspromotie tot diplomatieke inspanningen voor ontwikkeling en veiligheid, ze hebben een cruciale rol gespeeld in het Nederlandse OS-beleid. Ze fungeren niet alleen als uitvoerders van hulp, maar ook als diplomatieke actoren die politieke en economische belangen van Nederland in het buitenland behartigen.

Voor de huidige én toekomstige rol van ambassades in OS is het essentieel om lessen uit het verleden te trekken. Ambassades kunnen blijven evolueren als belangrijke spelers in ontwikkelingssamenwerking, door partnerschappen te versterken, capaciteiten op te bouwen en bij te dragen aan duurzame ontwikkeling op internationaal niveau. Voor de financiële en thematische vormgeving van OS kan er ook lering worden getrokken uit het verleden: over de jaren heen is de hoogte van het ontwikkelingssamenwerking budget en de thematische focus meermaals mee veranderd met wat er politiek van belang is, hierbinnen is consistentie wenselijk.

Bewindspersonen & OS

1965

Theo Bot (1911-1984)

- Aangesteld als eerste minister voor Hulp aan Ontwikkelingslanden
- Onderdeel van kabinet-Cals (1965-66)
- Onderdeel van kabinet-Zijlstra (1966-67)

1967

Berend-Jan (Bé) Udink (1926-2016)

- Minister voor Hulp aan Ontwikkelingslanden
- Onderdeel van kabinet-De Jong (1967-71)

1971

Kees Boertien (1927-2002)

- Eerste minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Biesheuvel I (1971-72)
- Onderdeel van kabinet-Biesheuvel II (1972-73)

1973

Jan Pronk (1940-heden)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Den Uyl (1973-77)

1977

Jan de Koning (1926-1994)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Van Agt I (1977-81)

1981

Kees van Dijk (1931-2008)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-van Agt I (1981-82)
- Onderdeel van kabinet-van Agt II (1982)

1982

Eegje Schoo (1944-heden)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Lubbers I (1982-86)

1986

Piet Bukman (1934-2022)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Lubbers II (1986-89)

1989

Jan Pronk (1940-heden)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Lubbers III (1989-94)
- Onderdeel van kabinet-Kok I (1994-98)

1998

Eveline Herfkens (1952-heden)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Kok II (1998-2002)

2002

Agnes van Ardenne (1950-heden)

- Eerste staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Balkenende I (2002-03)

2003

Agnes van Ardenne (1950-heden)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Balkenende II (2003-06)
- Onderdeel van kabinet-Balkenende III (2006-07)

2007

Bert Koenders (1958-heden)

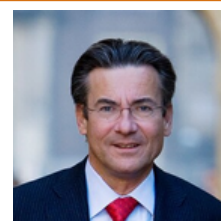
- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Balkenende IV (2007-10)

2010

Maxime Verhagen (1956-heden)

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Balkenende IV (2010)

2010

Hubertus Petrus Maria (Ben) Knapen (1951-heden)

- Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Rutte I (2010-2012)

2012

Liliane Ploumen (1962-heden)

- Eerste minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
- Onderdeel van kabinet-Rutte II (2012-17)

2017

Sigrid Kaag (1961-heden)

- Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (2017-21)
- Waarnemend minister van Buitenlandse Zaken (2018)
- Minister van Buitenlandse Zaken (2021)
- Onderdeel van kabinet-Rutte III (2017-22)

2021

Tom de Bruijn (1948-heden)

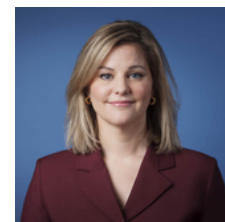
- Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (2021-22)
- Waarnemend minister van Buitenlandse Zaken (2021)
- Onderdeel van kabinet-Rutte III (2017-22)

2022

Elisabeth Nelly Anna Jean (Liesje) Schreinemacher (1983-heden)

- Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (2022-23)
- Waarnemend minister van Buitenlandse Zaken (2023)
- Onderdeel van kabinet-Rutte IV (2022-24)

2023

Geoffrey van Leeuwen (1971-heden)

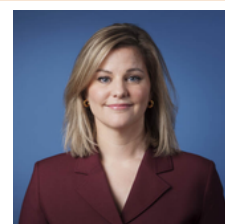
- Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (2023-24)
- Onderdeel van kabinet-Rutte IV (2022-24)

2024

Elisabeth Nelly Anna Jean (Liesje) Schreinemacher (1983-heden)

- Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (2024)
- Onderdeel van kabinet-Rutte IV (2022-24)

Huidige Politieke Context

Ontwikkelingssamenwerking is in Nederland al voor langere tijd een onderwerp van politiek debat en maatschappelijke belangstelling. Het is een cruciaal onderdeel van het buitenlands beleid; Nederland heeft zich met OS decennialang geprofileerd op het wereldtoneel. Ontwikkelingssamenwerking is belangrijk, humanitair en moreel juist om te doen, draagt bij aan stabiliteit in de wereld en is bevorderlijk voor Nederland haar economisch verdienvermogen en politieke invloed. De effectiviteit, impact en noodzaak van ontwikkelingssamenwerking staat veelal centraal in discussies tussen verschillende politieke partijen en maatschappelijke organisaties en zij pleiten voor meer of juist minder OS.

De toekomst van ontwikkelingssamenwerking, voor ambassades, financiële middelen en thematische focus hangt samen met de huidige politieke context met voorgenomen bezuinigingen en beleidswijzigingen. Hierbij wordt er ook gezinspeeld op een strategische heroriëntatie van OS naar specifieke thema's zoals voedselzekerheid en watermanagement. Dit kan implicaties voor het Nederlandse postennetwerk en zal gevolgen hebben voor het ambtelijk apparaat; beide spelen een cruciale rol spelen in de uitvoering en effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking.

Verdeeldheid in de Politiek over Ontwikkelingssamenwerking

Er is een verdeeldheid onder politici en de maatschappelijke perceptie omtrent ontwikkelingssamenwerking. In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 hebben politieke partijen uiteenlopende standpunten ingenomen over de rol en de effectiviteit van OS. Sommige partijen, waaronder D66 en GroenLinks-PVDA, benadrukken het belang van ontwikkelingssamenwerking als instrument voor internationale solidariteit en het bevorderen van stabiliteit en welzijn in ontwikkelingslanden. Zij stelden in hun verkiezingsprogramma's aanzienlijke investeringen in ontwikkelingssamenwerking voor tot wel 700 miljoen euro extra (van Os, 2023).

Aan de andere kant staan partijen, waaronder de PVV, BBB en VVD, die pleiten voor aanzienlijke bezuinigingen op het ontwikkelingsbudget. Zij betogen dat ontwikkelingssamenwerking vaak inefficiënt is en dat de financiële middelen beter kunnen worden besteed, bijvoorbeeld aan binnenlandse prioriteiten, met plannen voor aanzienlijke verminderingen in de uitgaven aan ontwikkelingslanden (van Os, 2023).

Deze politieke verdeeldheid wordt verder gevoed door economische overwegingen, zoals aangegeven door het Centraal Planbureau (CPB). Het CPB heeft aangegeven aan dat een toekomstig kabinet geconfronteerd zal worden met uitdagingen zoals een somber financieel-economisch vooruitzicht en een toenemend begrotingstekort (CPB, 2023). Bezuinigingen lijken onoverkomelijk.

Dit is ook terug te zien in de jaarlijkse ombuigingslijst van het Ministerie van Financiën, waarin ontwikkelingssamenwerking wordt genoemd als een potentieel instrument voor bezuinigingen. De voorgestelde maatregelen variëren van het stopzetten van OS als geheel tot het beperken van hulp tot de minst ontwikkelde landen (Ministerie van Financiën, 2023). De financiële prognoses bij deze scenario's laten aanzienlijke structurele besparingen zien op ontwikkelingssamenwerking, die aantrekkelijk zijn voor beleidsmakers en politici voor het verminderen van overheidsuitgaven.

Daarnaast hebben recente beleidsmaatregelen, zoals aangekondigd tijdens Prinsjesdag 2023, laten zien dat er binnen het OS-budget ook anderszins geraakt wordt. Ontwikkelingsprogramma's ondervonden aanzienlijke bezuinigingen vanwege de hoge druk en stijgende kosten van eerstejaars asielopvang op de algehele OS-begroting (Rijksoverheid, 2023).

Het hoofdlijnenakkoord van de formerende partijen, VVD, NSC, BBB en PVV, beoogt fors te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. De geplande besparingen lopen op termijn op tot miljarden euro's en voor het overgebleven budget komt de focus te liggen op Nederlandse expertisegebieden zoals watermanagement en voedselzekerheid (Hoedeman, 2024). Verder zullen er gevolgen worden ondervonden uit bredere maatregelen, zoals de voorgestelde reductie van 22% op het ambtelijk apparaat, wat directe implicaties heeft voor de uitvoering en effectiviteit van OS-programma's die erg afhankelijk zijn van de expertise en netwerken van diplomatieke posten wereldwijd (Hoedeman, 2024). Mogelijk zou er ook een inkrimping plaats kunnen vinden van alsmede op de posten die het Ministerie van Buitenlandse Zaken wereldwijd heeft.

De huidige politieke en economische dynamiek in Nederland benadrukt de verschillende inzichten op ontwikkelingssamenwerking. Het toont de noodzaak aan voor een evenwichtige afweging tussen binnenlandse prioriteiten en internationale verplichtingen waar tegelijkertijd het streven naar een effectiever en strategischer gebruik van OS-middelen blijft bestaan in het licht van een veranderende economische en politieke situatie.

Structuur & Budget van Ontwikkelings-samenwerking

Ontwikkelingssamenwerking is een cruciaal onderdeel van het buitenlands beleid van Nederland en is geworteld in historische verantwoordelijkheid en hedendaagse uitdagingen. Door de jaren heen heeft Nederland zich gecommitteerd aan het verminderen van armoede, het bevorderen van duurzame ontwikkeling en het ondersteunen van internationale stabiliteit. Hoe Nederland haar OS-beleid structureert en vorm geeft is van belang voor de rol van ambassades en de financieringscomplexiteit. De organisatie van OS, inclusief het besluitvormingsproces en de rol van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) zijn hier van belang om te belichten. Dit moet worden gezien in relatie tot recente beleidsveranderingen en de integratie van economische belangen met ontwikkelingsdoelstellingen.

Bruggen Bouwen

Investeren in ontwikkelingssamenwerking is van belang voor Nederland. Het heeft directe impact op de ontwikkeling en stabiliteit van partnerlanden en kan ook indirecte voordelen hebben die terugvloeien naar Nederland.

Economisch kan OS toegang bieden tot nieuwe, opkomende markten en nieuwe handelsmogelijkheden scheppen voor Nederlandse bedrijven.

Ontwikkelingssamenwerking draagt eveneens bij aan de verbetering van mondiale veiligheid en stabiliteit door armoede, sociale ongelijkheid en ontwikkelende economieën elders in de wereld aan te pakken. Indirect beoogt dit ook bij te dragen aan het verminderen van conflicten, terrorisme en illegale migratie, wat de nationale veiligheid van Nederland ten goede komt. Bovendien verbeteren OS-initiatieven de volksgezondheid door bij te dragen aan betere zorg, voeding en hygiëne in ontwikkelingslanden, wat ook helpt bij het voorkomen van de verspreiding van ziekten wereldwijd.

Verder speelt ontwikkelingssamenwerking een cruciale rol in klimaatbescherming en duurzaamheid. Door te investeren in duurzame ontwikkeling en klimaatadaptatie en mitigatie in ontwikkelingslanden draagt Nederland bij aan het mitigeren van klimaatverandering en het vergroten van veerkracht hiertegen.

Een sterke Nederlandse inzet op ontwikkelingssamenwerking tot verbeterde mondiale stabiliteit en rechtvaardigheid. Dit biedt niet alleen kansen voor internationale samenwerking en diplomatie, maar versterkt ook de diplomatieke banden van Nederland en opent deuren naar belangrijke internationale fora.

Deze strategische inzet vergroot het internationale aanzien van Nederland en draagt bij aan het smeden van strategische partnerschappen met landen in het Mondiale Zuiden, wat de positie van Nederland in de wereld versterkt en een veiliger internationaal klimaat voor handel en samenwerking bevordert.

Structuur van Ontwikkelingssamenwerking

Ontwikkelingssamenwerking kan zowel thematisch als landgericht vormgegeven worden. Een thematische benadering richt zich op specifieke problemen zoals gezondheid, onderwijs, en klimaat, terwijl een land gerichte benadering focust op de specifieke behoeften en context van een land. Binnen de Verenigde Naties en veel nationale overheden, waaronder Nederland, is de thematische benadering dominant. Track Ongevraagd Advies wil zich niet richten op de vraag of het OS-beleid land- dan wel themagericht moet zijn, maar op hoe het interdisciplinaire karakter van diverse thema's kan worden versterkt binnen de huidige vormgeving.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken structureert OS focust op 11 thema's 'waar Nederland met middelen, kennis en kunde een verschil kan maken'. Deze omvatten Voedselzekerheid, Drinkwater en Sanitatie, Mondiale Gezondheid & Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR), Veiligheid en Rechtsorde, Vrouwenrechten en gendergelijkheid, Klimaat, Private sector ontwikkeling, Versterking van het maatschappelijk middenveld, Migratie en ontheemding, Humanitaire hulp, Diplomatie en Kwaliteitsonderwijs voor iedereen. De elf thema's waar Nederland op inzet sluiten aan bij de Sustainable Development Goals (SDGs) en dragen bij aan het behalen van meerdere SDG's tegelijkertijd. Zo kan het thema Klimaat impact op SDG 13 (Klimaat Actie), SDG 2 (Geen honger) en SDG 8 (Goede banen en economische groei). Hiermee wordt de interdisciplinaire aard van internationale uitdagingen erkend en meegenomen in het beleid, iets wat The West Wing aanmoedigt.

De thematische structurering van het OS-beleid in Nederland heeft duidelijke mechanismen voor besluitvorming en budgettering. Hierbij wordt er beoogd om de middelen die er zijn zo efficiënt mogelijk in te zetten om gezette doelen na te streven. De uitgaven voor ontwikkelingsbeleid staan in de Rijksbegroting in de nota Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS). De uitgaven bestaan uit officieel erkende financiering ontwikkelingssamenwerking (ODA), uitgaven voor internationaal beleid (non-ODA), apparaatskosten en wordt ook gebruikt voor de opvang van eerstejaars asielzoekers, iets wat fluctueert en waar het nodige commentaar op is geleverd (AIV, 2024; Partos, 2024). Nederland streeft ernaar om 0,7% van het BNP aan ontwikkelingssamenwerking te besteden. Dit wordt via verschillende organen en instrumenten nagestreefd.

- **Jaarlijkse begroting:** het ontwikkelingssamenwerkingsbudget wordt jaarlijks vastgesteld via een gedetailleerd besluitvormingsproces. Dit begint met de voorbereidingen op het Ministerie van Buitenlandse Zaken en integreert vervolgens in de Rijksbegroting, bekend als de Miljoenennota. Het budget wat resteert na de uitgaven voor eerstejaarsopvang en apparaatskosten wordt verdeeld over de elf verschillende thema's. De jaarlijkse budgetverdeling hangt samen met de gestelde prioriteiten van het OS-beleid op dat moment waardoor niet elk thema evenveel budget heeft. Per thema wordt vervolgens gekeken hoe de SDG's het beste kunnen worden behaald via verschillende kanalen: bilateraal, multilateraal, via ambassades of niet-gouvernementele organisaties (NGO's).
- **Parlementaire betrokkenheid:** de begroting wordt besproken in de Tweede Kamer als onderdeel van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII). De Vaste Commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking speelt een belangrijke rol in deze besprekingen: zij kan uitleg vragen over het beleid en de uitgaven die worden gedaan en soms ook een en ander bijsturen.
- **Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS):** in 1997 opgericht, HGIS bundelt de uitgaven van verschillende ministeries op het gebied van buitenlands beleid. Dit bevordert samenwerking en afstemming tussen ministeries voor een geïntegreerd buitenlandbeleid. In HGIS omvat 'Nederland' het Koninkrijk der Nederlanden in Europa, Caribische gebieden en specifieke Europese zaken.

De uitgaven die binnen de OS-begroting vallen zijn thema gestuurd en dragen bij aan het behalen van de SDG's, elke uitgave moet vallen onder een van de beleidsthema's. Hoeveel een thema jaarlijks ontvangt hangt af van de prioriteiten binnen het beleid maar dit probeert men stabiel te houden. Ambassades bieden diplomatieke ondersteuning en kunnen thematische prioriteiten promoten in samenwerking met lokale en internationale partners. Hiermee draagt zij bij aan een duurzamere wereld en aan de versterking van Nederland's positie als een mondiale speler in ontwikkelingssamenwerking.

De Huidige Rol van Ambassades

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft wereldwijd meer dan 150 ambassades, consulaten, consulaten-generaal en permanente vertegenwoordigingen bij internationale organisaties, die gezamenlijk bekend staan als 'posten.' De posten vervullen diverse taken ter ondersteuning van Nederlanders in het buitenland en ter bevordering van de belangen van Nederland. Ze bieden bijstand aan Nederlanders die in het buitenland in problemen verkeren, zoals slachtoffers van misdrijven of natuurrampen.

Posten onderhouden een uitgebreid netwerk met lokale bedrijven, Nederlandse ondernemers in het desbetreffende land, en overheidsinstanties, wat van belang is gezien 75% van het nationaal inkomen in het buitenland wordt verdiend (Rijksoverheid, 2024). De posten worden gewaardeerd door het Nederlands bedrijfsleven en zijn “150 handelshuizen over de hele wereld die deuren openen, die belangen behartigen en die de internationale rechtsorde versterken, waar Nederland en de Nederlanders zo veel baat bij hebben” (Tweede Kamer, 2024).

In het kader van ontwikkelingssamenwerking vervullen ambassades verschillende rollen waaronder het coördineren van ontwikkelingsprojecten en programma's en lobbyen voor ontwikkelingshulp en het verkrijgen van steun van donorlanden. Dit hoofdstuk gaat in op de taken en inspanningen van ambassades op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

Functies van Ambassades in het Kader van OS

Ambassades hebben verschillende functies in het kader van OS. De functies zijn afhankelijk van verschillende factoren zoals de aard van het programma, de budgetlijnen en de mate van betrokkenheid door Buitenlandse Zaken. Daarnaast worden sommige taken op- of afgeschaald op basis van een veranderende lokale context. De, in onze ogen, belangrijkste functies die ambassades vervullen in het kader van ontwikkelingssamenwerking zijn hieronder beschreven.

Coördineren van ontwikkelingsprojecten en programma's

Uit ons panelgesprek (2024) met verschillende posten komt naar voren dat een van de voornaamste taken van ambassades het als coördinatiecentrum voor ontwikkelingsprojecten en -programma's dient. Dit doen zij samen met onder andere lokale overheden, NGO's en internationale organisaties om de uitvoering van ontwikkelingsinitiatieven te faciliteren. Dit omvat het identificeren van prioriteitsgebieden, het selecteren van geschikte partners en het opstellen van strategieën om de doelstellingen van deze projecten te bereiken.

Ambassades beschikken soms over een eigen ontwikkelingssamenwerkingsbudget, ook wel een OS-potje genoemd.

Die ambassades hebben meer autonomie bij het uitvoeren van ontwikkelingsprojecten. Ze kunnen zelf projecten financieren en hebben meer controlebevoegdheden. Deze ambassades hebben de mogelijkheid om samen te werken met lokale partners en strategische prioriteiten te stellen op basis van de behoeften van het land waarin ze zijn gevestigd. Zij zijn vrij om het budget via bilaterale of multilaterale kanalen te besteden aan de OS-thema's. Het gebeurt regelmatig dat er aan het einde van het jaar budget overblijft met verschillende redenen waaronder te weinig capaciteit en problemen bij de uitvoerder.

Ambassades hebben minder betrokkenheid bij programma's en uitvoering daarvan als het budget rechtstreeks vanuit BZ naar de implementatiepartners gaat, hoewel ze soms worden benaderd door de regio- of themadirecties om mee te denken. Daarnaast hebben ambassades over het algemeen minder betrokkenheid bij multilaterale stromen, waarbij het geld over meerdere landen terechtkomt. Dit kan het moeilijker maken voor de ambassades om een volledig overzicht te krijgen van alle activiteiten die in een bepaald land plaatsvinden

Lobbyen voor Ontwikkelingshulp en het Verkrijgen van Steun van Donorlanden

Ambassades lobbyen ook voor ontwikkelingshulp bij andere donorlanden en internationale organisaties. Ambassadeurs en diplomatiek personeel werken nauw samen met regeringen en beleidsmakers in zowel Nederland als het gastland om steun te verkrijgen voor ontwikkelingsprojecten en programma's. Dit omvat het bevorderen van begroting allocaties voor ontwikkelingshulp en het aandringen op meer investeringen in ontwikkelingslanden.

Vertegenwoordigen van Nederland bij Internationale Organisaties en Conferenties Gerelateerd aan Ontwikkeling

Ambassades vertegenwoordigen Nederland ook bij internationale organisaties en conferenties die zich bezighouden met ontwikkelingsvraagstukken. Dit omvat organisaties zoals de Verenigde Naties, de Wereldbank en regionale instellingen. Ambassadeurs en diplomaten spelen een actieve rol in het formuleren van beleid, het onderhandelen over samenwerkingsverbanden en het bijdragen aan internationale discussies over ontwikkelingskwesties. Het is van belang om hierbij goed aangesloten te zijn om synergieën te vinden voor een zo effectief mogelijk OS. Het verminderen van ambassades zou dit onder druk zetten en mogelijk stoppen.

Faciliteren van Technische Bijstand en Capaciteitsopbouw in Ontwikkelingslanden

Uit het gevoerde panelgesprek is verder gebleken dat posten betrokken zijn bij het faciliteren van technische bijstand en capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden. Dit omvat het verstrekken van expertise, training en technische ondersteuning op diverse terreinen, zoals gezondheidszorg, landbouw, en infrastructuur. Ambassades werken samen met lokale partners en internationale organisaties om de institutionele

capaciteit van ontwikkelingslanden te versterken en duurzame ontwikkeling te bevorderen.

Ambassades spelen verschillende rollen bij het bevorderen van OS en het ondersteunen van de ontwikkelingsdoelstellingen van zowel Nederland als partnerlanden. Ze coördineren, lobbyen, vertegenwoordigen en faciliteren in relatie tot ontwikkelingssamenwerking. De consulaire diensten en de bevordering van handel, investeringen, en economische ontwikkeling zijn ook belangrijke taken die de posten vervullen maar vallen buiten de scope van dit onderzoek.

De Dirigent, Onderzoeker en Ondernemer

Op basis van de hiervoor genoemde functies hebben wij drie hoofdrollen geïdentificeerd die de ambassades vervullen: dirigent, onderzoeker en ondernemer. De mate waarin deze rollen worden aangenomen door ambassades varieert en overlapt ook soms per ambassade, maar in grote lijnen zijn de taken in de onderstaande rollen te verdelen en een ambassade kan meerdere rollen vervullen. Hieronder zijn deze kort op decentraal en centraal niveau toegelicht.

De Ambassade als Dirigent

Sommige ambassades werken als dirigenten binnen OS-programma's. Ze coördineren en beheren verschillende projecten en initiatieven, waarbij ze een centraal aanspreekpunt zijn voor zowel lokale partners als donoren. Deze rol geeft ambassades een mate van autonomie en beslissingsbevoegdheid bij het toewijzen van middelen en het bepalen van strategieën zodat ze een symfonie aan ontwikkelingsinitiatieven kunnen componeren.

Decentraal Niveau

Ambassades met een OS-potje zijn in staat om projecten te selecteren en uit te voeren die passen bij de behoeften van het betreffende land of de regio. Daarmee kunnen ze flexibel inspelen op lokale uitdagingen en prioriteiten, waarbij de beleidsthema's uit de begroting en de SDG's de leidraad vormen. Bij programma's op decentraal niveau zijn ambassades nauw betrokken bij het opstellen van documenten, de selectie van projecten en de rapportage aan BZ door implementerende partners over de voortgang van de projecten. Ambassades kunnen hier ook als dirigenten optreden door het faciliteren van samenwerking tussen verschillende belanghebbenden, waaronder lokale overheden, maatschappelijke organisaties, internationale donoren en particuliere sectoractoren en BZ zelf.

Centraal Niveau

Door partnerschappen te smeden en synergieën te creëren, kunnen ambassades een cruciale rol spelen bij het maximaliseren van de impact van ontwikkelingssamenwerking initiatieven die vanuit het kerndepartement worden

aangestuurd. Daarnaast hebben ambassades in ontvangende landen te maken met projecten die op een multilaterale manier zijn gefinancierd, vanuit organisaties zoals de Europese Unie (EU) en VN. Ambassades in donorlanden kunnen een belangrijke rol spelen bij het samenbrengen van financiering voor internationale programma's en projecten alsmede het schetsen van de lokale omstandigheden.

De Ambassade als Onderzoeker

Een andere belangrijke rol die ambassades kunnen vervullen in het OS is die van onderzoeker. In deze rol richten ambassades zich specifiek op het onderzoeken van problemen en het zoeken naar oplossingen binnen ontwikkelingssamenwerking. Dit kan variëren van het verlenen van technische bijstand tot het faciliteren van capaciteitsopbouw en institutionele versterking.

Decentraal Niveau

Ambassades kunnen als onderzoeker optreden door hun expertise in te zetten om lokale overheden en organisaties te adviseren over kritieke kwesties zoals bestuur, economische ontwikkeling en veiligheid. Ambassades kunnen bijvoorbeeld strategieën ontwikkelen om de toegang tot gezondheidszorg te verbeteren, de kwaliteit van het onderwijs te verhogen of de economische groei te stimuleren. Daarnaast kunnen ambassades als onderzoeker optreden door technische bijstand te verlenen aan lokale partners bij het ontwerpen en implementeren van ontwikkelingsprojecten. Dit kan onder meer het opstellen van beleidsdocumenten, het ontwikkelen van monitoring en evaluatie raamwerken, en het bieden van training en capaciteitsopbouw omvatten. Deze rol maakt dat de ambassades waardevolle inzichten kunnen bieden aan zowel lokale, nationale en internationale belanghebbenden.

Centraal Niveau

Ambassades ondersteunen de regiodirecties bij Buitenlandse Zaken met het formuleren van ontwikkelingsbeleid en -strategieën. Ze kunnen input leveren voor de ontwikkeling van sectorale programma's en initiatieven gebaseerd op hun kennis van de lokale context en behoeften. Hierbij hebben ze de rol van onderzoeker doordat ze problemen en mogelijkheden binnen een land identificeren en vervolgens mogelijkheden bieden.

De Ambassade als Ondernemer

Deze rol richt zich op het stimuleren van economische groei en ontwikkeling door het faciliteren van handel, investeringen en zakelijke samenwerkingen tussen verschillende actoren.

Decentraal Niveau

Op het decentrale niveau kunnen ambassades als ondernemers fungeren door handel en investeringen tussen het gastland en andere landen te bevorderen. Ze kunnen handelsmissies organiseren, zakelijke netwerken opbouwen en promotionele

activiteiten uitvoeren om de export van lokale producten te stimuleren en buitenlandse investeringen aan te trekken. Door bij te dragen aan een gunstige zakelijke omgeving en het verminderen van handelsbarrières, kunnen ambassades een positieve invloed hebben op de economische groei en ontwikkeling van het gastland en de versterking van lokale bedrijven. Een voorbeeld hiervan zijn matchmaking evenementen waarbij lokale bedrijven de mogelijkheid krijgen om samen te werken met buitenlandse partners om toegang te krijgen tot nieuwe markten, technologieën en financieringsbronnen.

Centraal Niveau

Op het centrale niveau kunnen ambassades bilaterale en multilaterale handelsakkoorden en samenwerkingsverbanden ondersteunen. Ze kunnen bijvoorbeeld lobbyen voor gunstige handelsvoorwaarden en het verwijderen van handelsbelemmeringen tussen landen alsmede agenderen wat in Europees verband geregeld hiervoor besproken moet worden.

Problemen in Rolvervulling

Er zijn drie problemen waarmee ambassades worden geconfronteerd in hun rollen als dirigent, onderzoeker en ondernemer:

1. Gebrek aan flexibiliteit en thematische integratie
2. Centrale besluitvorming en beperkte autonomie
3. Beperkte rol in bevordering van samenwerking en innovatie

Gebrek aan Flexibiliteit en Thematische Integratie

Als dirigent moeten ambassades de verschillende thema's van ontwikkelingssamenwerking coördineren. De strikte scheiding van financiering per thema belemmert echter een geïntegreerde aanpak van complexe uitdagingen. Hierdoor missen ambassades de kans om verschillende stakeholders en projecten effectief samen te brengen en synergieën te creëren tussen verschillende ontwikkelingsdomeinen.

Centrale Besluitvorming en Beperkte Autonomie

Als onderzoeker moeten ambassades de lokale context nauwkeurig diagnosticeren en snel aangepaste oplossingen bieden. De zowel centrale als decentrale besluitvorming binnen het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid leidt echter tot vertragingen en maakt het moeilijk voor ambassades om effectief in te spelen op lokale behoeften en omstandigheden. Dit vermindert de effectiviteit van interventies en bemoeilijkt een snelle reactie op veranderende situaties.

Beperkte Rol in Bevordering van Samenwerking en Innovatie

Als ondernemer moeten ambassades innovatief zijn en actief nieuwe

samenwerkingsverbanden en projecten initiëren. De huidige rol van ambassades is vaak beperkt tot traditionele diplomatieke functies, waardoor hun potentieel als hubs voor samenwerking en innovatie onbenut blijft. Dit belemmert de mogelijkheden om lokale en internationale stakeholders samen te brengen en gezamenlijke projecten te initiëren die beter aansluiten op lokale behoeften en prioriteiten.

Aanbevelingen

Ontwikkelingssamenwerking moet zich aanpassen aan een snel veranderende wereld met complexe mondiale vraagstukken en waar grensoverschrijdende samenwerking essentieel is. Na consultaties en analyses met diverse stakeholders, waaronder ambassadepersoneel, lokale partners en experts, worden drie aanbevelingen gepresenteerd. Deze aanbevelingen zijn gericht op het (financieel) mogelijk maken van multi-thematische projecten en het versterken van de rol van ambassades binnen ontwikkelingssamenwerking. Door innovatieve benaderingen te omarmen die flexibiliteit, autonomie en samenwerking bevorderen, streven we naar een aanpak die aansluit op uitdagingen van de 21e eeuw.

Onze aanbevelingen luiden als volgt:

- 1. Faciliteer multi-thematische en flexibele inzet van financiële middelen.** De elf verschillende OS-thema's moeten worden behouden binnen het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Hierbij moet er wel ruimte worden gemaakt om projecten multi-thematisch te financieren en daarmee beleidsdoelstellingen te bevorderen. Dit bevordert een meer geïntegreerde aanpak van complexe ontwikkelingsuitdagingen.
- 2. Verhoog lokaal eigenaarschap.** Het bevorderen van lokaal eigenaarschap is belangrijk voor de duurzaamheid van ontwikkelingsprojecten. De ambassade kan hierbij een belangrijke rol spelen door lokale problemen te identificeren. Nederland kan vervolgens samen met het partnerland en partnerorganisaties werken aan een duurzame oplossing om de responsiviteit en effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking op lokaal niveau te versterken.
- 3. Zie ambassades als hubs voor internationale samenwerking.** Wees als ambassade een dynamisch knooppunt die lokale en internationale stakeholders bij elkaar brengt, middels het organiseren van **netwerkevenementen, ontwikkelingssamenwerkingsmissies en wereldcafés** om de samenwerking en innovatie tussen verschillende actoren te stimuleren.

Deze aanbevelingen hebben tot doel een verschuiving naar een meer flexibele, coördinatieve en samenwerkingsgerichte aanpak binnen het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid, waarbij de lokale realiteit en mondiale uitdagingen centraal staan.

Multi-Thematische en Flexibele Inzet van Middelen

Het behoud van thematische focus binnen het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid is nodig om resultaten te behalen op gebieden zoals klimaatadaptatie, gendergelijkheid en economische ontwikkeling. Echter vormt de huidige scheiding van financiering per thema een belemmering voor het aanpakken van complexe uitdagingen die thema-overstijgend zijn. Daarom wordt aanbevolen om aparte financiële ruimte te realiseren voor multi-thematische projecten alsmede te kijken naar de mogelijkheid om budgetten makkelijker samen te voegen of te stapelen tot één groot budget om over

de verschillende thema's heen te kunnen opereren.

Voordelen van Flexibele Financiering

Aparte financiële ruimte en gezamenlijke financiering voor multi-thematische projecten biedt diverse voordelen. Een geïntegreerde aanpak maakt het mogelijk om projecten te ontwerpen die meerdere Sustainable Development Goals ondersteunen. Een project gericht op klimaatadaptatie kan zo tegelijkertijd bijdragen aan voedselzekerheid (SDG 2) en duurzame steden (SDG 11). Een eigen budget voor een multi-thematische aanpak kan het Ministerie van Buitenlandse Zaken en haar ambassades tevens in staat stellen om flexibeler te reageren op onverwachte ontwikkelingen en uitdagingen. Bovendien bevordert thema-overstijgende financiering efficiënter middelenbeheer omdat de middelen over meerdere thema's worden ingezet zodat synergieën kunnen ontstaan, iets wat ten tijde van bezuinigingen ook wenselijk is.

Verhoogde Autonomie voor Ambassades

Ambassades kunnen een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van lokaal eigenaarschap en is dus belangrijk voor de duurzaamheid van ontwikkelingsprojecten. De ambassade kan hierbij een belangrijke rol spelen door lokale problemen te identificeren. Nederland kan vervolgens samen met het partnerland werken aan een duurzame oplossing, dit versterkt de responsiviteit en effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking op lokaal niveau. Dit is nodig om in te spelen op de complexe en dynamische behoeften van partnerlanden waar centrale besluitvorming nu (nog) een belangrijke rol speelt bij beslissingen rondom ontwikkelingssamenwerkingsprojecten. Door ambassades een grotere rol te geven in de richtinggevendheid van het OS beleid dat daar wordt uitgedragen kan er sneller en adequater reageren op lokale behoeften en kansen.

Voordelen van Lokale Kennis

Ambassadepersoneel beschikt over kennis van de lokale context, culturele nuances en het politieke landschap. Door ambassades meer inspraak te geven, kunnen zij helpen met programma's ontwikkelen die beter zijn afgestemd op de specifieke behoeften en prioriteiten van het gastland; dit is van belang voor lokaal eigenaarschap. Ook kan er bij een belangrijkere richtinggevende rol sneller gereageerd worden op veranderende omstandigheden en onvoorziene ontwikkelingen. Door (lokale) overheden, NGO's en de private sector meer te betrekken bij programmatische keuzes, kan de samenwerking worden versterkt.

Ambassades als Hubs voor Internationale Samenwerking

Ambassades als hubs voor internationale samenwerking zorgt ervoor dat diplomatieke missies niet alleen traditionele representatieve functies vervullen maar ook bijdragen aan het versterken van samenwerking tussen lokale en internationale stakeholders.

Door ambassades te transformeren tot dynamische knooppunten kunnen zij een centrale rol spelen in het faciliteren van dialoog, kennisuitwisseling en gezamenlijke projecten tussen verschillende actoren.

Door regelmatig internationale ontwikkelingsmissies, wereld cafés en andere netwerkevenementen te organiseren, creëren ambassades een omgeving voor kennisuitwisseling en samenwerking. Dit bevordert niet alleen het begrip tussen stakeholders, maar stimuleert ook de ontwikkeling van gezamenlijke projecten die een breed scala aan ontwikkelingsdoelen kunnen ondersteunen.

Verwachte Resultaten

Ambassades positioneren als hubs voor internationale samenwerking kan zorgen voor:

- Verbeterde samenwerking tussen lokale en internationale stakeholders.
- Versterkte innovatie en gezamenlijke projecten met andere landen en internationale organisaties rondom de duurzame ontwikkelingsdoelen.
- Betere afstemming van ontwikkelingssamenwerking op lokale behoeften en prioriteiten.
- Verhoogde zichtbaarheid en impact van het Nederlandse OS-beleid.

In de volgende hoofdstukken worden de aanbevelingen verder toegelicht.

Multi-thematische en Flexibele Aanpak en Inzet van Middelen

Uit gevoerde interviews en panelgesprekken met diverse betrokkenen binnen het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en de literatuurstudie is gebleken dat er uitdagingen bestaan rondom de effectiviteit van OS-initiatieven. Een van die uitdagingen ligt in de thematische vormgeving en de daarbij horende financieringsstructuur van het OS-beleid. Flexibiliteit en effectiviteit van OS-financiering en een thema overstijgende aanpak zijn van belang om de doelstellingen die Nederland en haar partnerlanden hebben bij ontwikkelingssamenwerking te realiseren.

Themaoverstijgende Aanpak

De elf thema's waar Nederland op inzet sluiten aan bij de Sustainable Development Goals (SDGs) en dragen bij aan het behalen van meerdere SDG's tegelijkertijd. Het zijn thema's waarbij Nederland met middelen, kennis en kunde een verschil kan maken: drinkwater, sanitatie en waterbeheer en private sector ontwikkeling. Momenteel moet ieder OS-project financieel onder één thema worden geschaard. Het operationaliseren van de zeventien SDG's in elf thema's brengt voordelen en nadelen met zich mee zoals hieronder gevisualiseerd (German Development Institute, 2017). Dit advies focust op hoe het interdisciplinaire karakter van diverse thema's kan worden versterkt.

Voordelen van Themagestuurde OS	Nadelen van Themagestuurde OS
Samenhang met de SDGs	Gefragmenteerde aanpak
Gebruik van thema-experts	Beperkte flexibiliteit
Meetbare doelen	Mogelijk beperkter eigenaarschap

Starheid van Thematische Financiering

De thematische insteek van OS zorgt ervoor dat de financiële middelen zijn toegewezen aan specifieke thema's zoals klimaat, gendergelijkheid en economische ontwikkeling. Een thematische aanpak is strategisch en beleidsmatig, handig en belangrijk, maar zorgt ook voor een aantal beperkingen. Een van de problemen die in de gevoerde interviews naar voren kwam is de fragmentatie van middelen. Maatschappelijke problemen die meerdere thema's omvatten, ondervinden hinder van de thematische indeling van budgetten. Als problemen niet binnen een enkel thema passen is er een financieringsbarrière.

Dit is niet wenselijk want het samenvoegen van thema's zou mogelijk meer langdurige effecten kunnen bewerkstelligen. Tijd en middelen worden besteed aan het voorzien van verschillende middelen voor verschillende aspecten van problemen omdat er geen geldpot is voor multi-thematische problemen, noch de mogelijkheid bestaat om (gemakkelijk) verschillende budgetten te combineren.

Hierbij zijn er ook andere problemen: projecten moeten voldoen aan thematische rapportage markers die niet altijd op elkaar aansluiten en bij het combineren moet worden samengewerkt tussen themadirecties met uiteenlopende belangen.

Gevolgen van de Huidige Structuur

De huidige thematische financieringsstructuur kan de effectiviteit van het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid beperken. Het thema-budget voor ambassades sluit niet altijd aan bij wat nodig is of aanwezig is aan lokale expertise en dekt geen thema-overstijgende problemen. Innovatieve en geïntegreerde projecten, die een grote impact kunnen hebben, worden sneller over het hoofd gezien of achterwege gelaten vanwege de administratieve druk. De fragmentatie van middelen kan de optimale benutting en de effectieve resultaten hinderen.

Het samenbrengen en aanpakken van thema-overstijgende problemen kan synergie bevorderen, resultaten en efficiëntie vergroten en administratieve lasten verlichting geven. Dit maakt dat wordt aanbevolen om aparte financiële ruimte te realiseren voor multi-thematische projecten alsmede te kijken naar de mogelijkheid om projecten te structureren als één groot budget, met flexibele inzet van middelen die over verschillende thema's heen kunnen opereren.

Ambassades en Lokaal Eigenaarschap

Nederlandse ambassades spelen een belangrijke rol in ontwikkelingsamenwerking met financiële steun, technische expertise en diplomatieke betrokkenheid. Posten kunnen actief betrokken zijn bij het ondersteunen van ontwikkelingsprojecten en initiatieven in gastlanden. Ze werken daarbij vaak samen met lokale overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven om programma's te ontwikkelen die aansluiten bij lokale behoeften en prioriteiten. Sommige ambassades hebben ook programma's voor capaciteitsopbouw en training opgezet om lokale actoren te versterken.

Consultatie en betrokkenheid van lokale stakeholders vindt vaak plaats tijdens de ontwerpfasen van projecten. Ambassades zijn strategisch gepositioneerd om de behoeften en prioriteiten van lokale gemeenschappen te begrijpen en deze te integreren in bredere ontwikkelingsstrategieën. Dit is wenselijk voor lokaal eigenaarschap waar betrokkenheid en zeggenschap van lokale gemeenschappen centraal staan binnen ontwikkelingssamenwerking. Duurzame ontwikkeling kan het beste worden bereikt en is het effectiefst wanneer lokale gemeenschappen de regie hebben over de planning, uitvoering en evaluatie van projecten (Kinsbergen, 2014; Schirch, 2020). Nederland kan dankzij probleemidentificatie door ambassades met het partnerland en partnerorganisaties werken aan duurzame lokale oplossingen waarbij de gemeenschap centraal staat.

Kracht van Lokale Leiding

Lokaal eigenaarschap ziet op een actieve deelname van lokale gemeenschappen, overheden en maatschappelijke organisaties gedurende de planning, implementatie, monitoring en evaluatie van ontwikkelingsprogramma's. Het versterkt ook de veerkracht van gemeenschappen tegen externe schokken en veranderingen omdat er lokaal kan worden besloten wat er aansluit bij hun behoeften. Dit verhoogt de impact en duurzaamheid van ontwikkelingsinitiatieven, maar versterkt ook de zelfredzaamheid van gemeenschappen op lange termijn. Daarnaast draagt lokaal eigenaarschap bij aan het vergroten van de legitimiteit, draagvlak en acceptatie van ontwikkelingsinterventies binnen de lokale context.

Van Top-Down naar Bottom-Up

Lokale betrokkenheid in ontwikkelingssamenwerking is belangrijk maar blijft in de praktijk nog achter. Veel OS-programma's hebben een top-down benadering waarbij de besluitvorming en strategische richtlijnen grotendeels vanuit donorlanden worden gestuurd. Centrale controle beperkt de flexibiliteit en responsiviteit rondom lokale uitdagingen en veranderende omstandigheden. Er is tevens doorgaans een beperkte rol voor ambassadepersoneel in het signaleren van de specifieke behoeften en contexten van de gemeenschappen waarop zij gericht zijn. Het is dan ook wenselijk om de rol van ambassades te versterken zodat met partnerlanden en organisaties dan structureel naar oplossingen voor lokale problemen kan worden gezocht, waarin de lokale bevolking een centrale rol heeft. Dit vraagt wel een inspanningsverplichting van ambassades om

continu in contact te blijven met lokale actoren.

Uitdagingen en Belemmeringen

Ambassades kunnen aldus een belangrijke rol spelen bij lokaal eigenaarschap en het identificeren van problemen. Er zijn echter verschillende belemmeringen.

1. Bureaucratische belemmeringen

De traagheid en complexiteit van goedkeuringsprocessen voor ontwikkelingsprojecten is een belemmering. Vaak moeten projecten vanuit meerdere lagen binnen donororganisaties en lokale overheden goedkeuring krijgen. Dit kan leiden tot vertragingen in de uitvoering en belemmert de flexibiliteit om snel te reageren op veranderende omstandigheden. Projecten waarbij lokale gemeenschappen dringende behoeften hebben, zoals noodhulp na natuurrampen, gaan zelfs met ondersteuning van ambassades vrij langzaam.

2. Financiële en institutionele beperkingen

Soms zijn in ontwikkelingslanden lokale overheden en organisaties ondergefinancierd en zijn er beperkte capaciteiten om problemen actief aan te pakken. Een voorbeeld hierbij is bij programma's voor landbouwontwikkeling, waar lokale boeren vaak niet beschikken over de middelen of expertise om nieuwe landbouwtechnieken te adopteren die worden voorgesteld door externe ontwikkelingsorganisaties. Er wordt hierbij tevens niet altijd gekeken hoe er met de nationale overheid tot een oplossing kan worden gekomen.

3. Politieke instabiliteit en veiligheidsrisico's

In regio's met politieke instabiliteit en veiligheidsproblemen kunnen lokale gemeenschappen terughoudend zijn om in contact te staan met buitenlandse ambassades uit angst voor represailles of destabilisatie. In gebieden waar gewapende conflicten voortduren en lokale gemeenschappen mogelijk niet in staat zijn om veilig samen te werken met externe ontwikkelingspartners of waar de infrastructuur onvoldoende is ontwikkeld om programma's veilig uit te voeren is hier sprake van. Hierbij is het tevens vaak lastig om samen te werken met de nationale overheid.

4. Culturele en communicative uitdagingen

In gemeenschappen waar traditionele praktijken en waarden botsen met de modernere benaderingen van ontwikkelingssamenwerking, en westerse waarden waaronder gendergelijkheid kan er weerstand komen tegen samenwerking met Nederland, nieuwe ideeën of technologieën. Communicatieve barrières waaronder taalverschillen of interculturele verschillen kunnen ook een rol spelen.

5. Capaciteitsopbouw en inclusiviteit.

Ontwikkelingssamenwerking sluit op lange termijn niet altijd aan bij de lokale capaciteiten omdat deze soms niet voldoende zijn om zelfstandig voort te bouwen op externe steun. Langdurige impact is dan moeilijker om te bewerkstelligen.

In alle gevallen is het van belang dat er lokaal informatie wordt ingewonnen bij personeel op de posten om beleid en projecten zo goed als mogelijk te laten aansluiten op de wensen en capaciteit van de lokale bevolking.

Praktijkvoorbeelden uit Rwanda en Indonesië

Lokaal eigenaarschap en ontwikkeling kan worden bevorderd vanuit Nederlandse ambassades. Een krachtig voorbeeld van lokaal eigenaarschap is het verhaal over Naomi uit Rwanda. Naomi, geboren met een open rug en daardoor minder mobiel, werd geconfronteerd met belemmeringen om naar school te gaan in het bergachtige Rwanda. Door traditionele schaamte binnen Rwandese gemeenschap om kinderen met een beperking aan te geven bij de geboorte lopen veel gezinnen overheidsondersteuning mis (Uwayisaba, 2023).

Het Liliane Fonds heeft met lokale partners een aanpak ontwikkeld om subsidies en diensten toegankelijk te maken voor ouders van kinderen met een beperking. De lokale Nederlandse ambassade heeft haar expertise en startkapitaal verleend voor de ondersteuning van dorpsgemeenschappen en de lokale school om kinderen met een beperking toe te geven tot onderwijs en participatie in de samenleving. Een initiatief hierbinnen is de mogelijkheid voor Rwandese ouders om gezamenlijk te investeren in een big die wordt vetgemest. De opbrengst van de big wordt gebruikt voor medicijnen, hulpmiddelen, een ziektekostenfonds en het opzetten van kleine kippenfarms (van Huët, 2024). Voor Naomi betekende het de bouw van een loopbrug en een huis, wat niet mogelijk zou zijn zonder gemeenschappelijke inspanningen van *Umuganda*: gezamenlijke bijeenkomsten met als doel gemeenschapszin te versterken.

Loopbrug gemaakt door dorpsbewoners voor mindervalide Naomi (Van Huët, 2024)

Het voorbeeld van Naomi benadrukt het potentieel van lokaal eigenaarschap om duurzame veranderingen teweeg te brengen die aansluiten bij de specifieke behoeften en capaciteiten van lokale gemeenschappen. Hierbij is er nog potentie voor ambassades om nog meer samenwerking met de lokale overheid te zoeken zodat zij met hulp van Nederland, maar op termijn zelfstandig, deze lokale problematiek kan aanpakken.

Verhoogde Autonomie

Ontwikkelingsinitiatieven aan lokale contexten en behoeften en het actief betrekken van lokale partners bij de planning, uitvoering en evaluatie van projecten. Er blijft echter ruimte voor verbetering op verschillende fronten.

Ten eerste, de mate van beslissingsbevoegdheid en rol die ambassades hebben bij het aanpassen van ontwikkelingsprogramma's en beleid aan lokale behoeften is vaak beperkt. Besluitvorming blijft vaak gecentraliseerd en gecontroleerd vanuit het kerndepartement in Den Haag, wat de flexibiliteit en responsiviteit van ontwikkelingssamenwerking kan belemmeren.

Daarnaast kan de betrokkenheid en participatie van lokale gemeenschappen en maatschappelijke organisaties worden versterkt. Consultatie is een eerste stap, maar besluitvorming en partnerschappen waarbij lokale actoren als gelijkwaardige partners worden beschouwd, blijven vaak achter. Dit kan leiden tot projecten die niet volledig zijn afgestemd op de lokale context en die daardoor minder duurzaam en effectief zijn. Tot slot is er meer mogelijkheid tot samenwerking met de nationale overheid hieromtrent.

Ambassades als Hubs voor Internationale Samenwerking

De huidige context van internationale samenwerking wordt gekenmerkt door geplande bezuinigingen die impact kunnen hebben op de effectiviteit en reikwijdte van OS-initiatieven. Financiële beperkingen maken het belangrijk om innovatieve benaderingen te zoeken en efficiëntie te verhogen. Belangrijk hierin is het ondersteunen en bevorderen van publiek-private partnerschappen. Dit kan door internationale ontwikkelingsmissies te organiseren naar het model van handelsmissies, en om ambassades te transformeren tot dynamische hubs voor OS. Ambassades nemen hierbij een centrale rol in het faciliteren van samenwerking en innovatie.

Huidige Rol van Ambassades in het Bevorderen van Samenwerking en Innovatie binnen OS

De afhankelijkheid van ontwikkeling van publiek-private partnerschappen (PPP) binnen ontwikkelingssamenwerking neemt toe en bezuinigingen legt hier andermaal aandacht op (TK, 2022; IOB et al., 2013; Hospes et al., 2016; Van Tulder et al., 2017). Ambassades kunnen hierin een sleutelrol spelen in het ondersteunen van ondernemers en innovaties voor duurzame ontwikkeling.

Ambassades kunnen helpen met de inpassing in de lokale context en het introduceren, initiëren en faciliteren van samenwerkingen en kennisuitwisseling. Momenteel mist er echter centrale coördinatie en innovatie in OS (TK, 2022; Persoonlijke Interviews, 2024; Panelgesprek, 2024). Dit kan liggen aan de risico's, beperkte informatievoorziening, relaties met ontwikkelingslanden en het gebrek aan synergie tussen hulp en handel (TK, 2022; BZ, 2023). Ook blijft interesse vanuit het bedrijfsleven voor nog achter, hoewel Nederlandse bedrijven steeds bewuster worden van klimaatrisico's en inzetten op verduurzaming (Van Der Molen, 2023; Social Enterprise NL, n.d.; TK, 2022).

Ambassades hebben de potentie om een centrale rol te spelen in het bevorderen van samenwerking en innovatie in OS, maar daarvoor is een transformatie nodig. Het huidige gebrek aan coördinatie en de beperkte betrokkenheid van verschillende actoren beperken de effectiviteit van Nederlandse ontwikkelingsinspanningen. Ambassades zouden aan hun inrichting kunnen werken om hun volledige potentieel te benutten in het ondersteunen van duurzame internationale ontwikkeling.

Organiseren van Internationale Ontwikkelingsmissies

Ambassades kunnen als hub voor internationale samenwerking internationale ontwikkelingsmissies gaan organiseren naar het model van handelsmissies (waar economische relaties worden versterkt en handel bevorderd door Nederlandse bedrijven in contact te brengen met buitenlandse partners). Een ontwikkelingsmissie

zou Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen en NGO's kunnen faciliteren om in een specifiek land samenwerkingsverbanden en PPP's aan te gaan en kennis te delen met een focus op duurzame ontwikkeling en lokale uitdagingen. Door dit te faciliteren wordt de overdracht van kennis en technologieën mogelijk die bijdragen aan duurzame ontwikkeling (TNO, 2022). Ook kunnen de missies innovatieve oplossingen voor lokale uitdagingen en lokaal eigenaarschap bevorderen door een brug te slaan tussen lokale organisaties en Nederlandse actoren.

Ontwikkelingsmissies kunnen publiek-private partnerschappen verbeteren door ondernemingen, non-profits, for-profits, en NGO's samen te brengen; zij zijn nodig voor de bevordering van duurzame ontwikkeling en synergieën tussen hulp en handel.

Transformatie van Ambassades tot Dynamische Hubs

Ambassades moeten enige herstructurering ondergaan om te fungeren als hubs voor internationale samenwerking en innovatie. Deze dynamische hubs zouden naast samenwerkingen bevorderen ook evenementen organiseren en informatie en ondersteuning aan Nederlandse organisaties bieden. Dit kan in de vorm van het organiseren van wereldcafés, informele bijeenkomsten waar Nederlandse en lokale organisaties ideeën kunnen uitwisselen en samenwerkingsmogelijkheden kunnen verkennen. Daarnaast kunnen ambassades online informatieavonden organiseren om Nederlandse organisaties te informeren over lokale kansen en uitdagingen.

Door als centrale hubs te fungeren, kunnen ambassades de coördinatie tussen verschillende actoren verbeteren, om meer gerichte en effectieve ontwikkelingsinitiatieven te bewerkstelligen en publiek-private partnerschappen te faciliteren. Zo kunnen ambassades zorgen voor een bredere betrokkenheid van het bedrijfsleven en NGO's in duurzame ontwikkeling en een rol spelen in het overbrengen van kennis en technologieën naar lokale partners.

Overstijgen en Verbinden

Ontwikkelingssamenwerking staat onder druk de komende tijd en zal net als in het verleden vaker is gebeurd een andere focus krijgen. In dit advies is gekeken naar de huidige vormgeving van het OS-beleid en anticiperend op komend beleid. Hieruit zijn drie aanbevelingen voorgekomen om om thema-overstijgende activiteiten te faciliteren en ambassades een verbindende rol te geven:

1. Faciliteer multi-thematische en flexibele inzet van financiële middelen.
2. Verhoog lokaal eigenaarschap via ambassades.
3. Zie ambassades als hubs voor internationale samenwerking.

Binnen het advies is het kader geschetst wat is onderzocht, er is ook naar veel aspecten niet gekeken. Toekomstige adviezen zouden met volgende aansluitende vragen aan de slag kunnen gaan: dient land gestuurde ontwikkelingssamenwerking een grotere rol te krijgen, moet de huidige verdeling van financiële middelen tussen bilaterale en multilaterale ontwikkelingssamenwerking worden heroverwogen, is het mogelijk om meer te doen met alternatieve financieringsmodellen en methodes rondom ontwikkelingssamenwerking?

In een veranderende tijd is het belangrijk om thema-overstijgend te kijken en de verbinding te zoeken in kansen.

Referenties

Adviesraad Internationale Vraagstukken. (2024, maart 13). Een stabiel en voorspelbaar ODA-budget. Publicatie | Adviesraad Internationale Vraagstukken. <https://www.adviesraadinternationalevraagstukken.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/documenten/publicaties/2024/03/13/aiv-briefadvies-37-een-stabiel-en-voorspelbaar-oda-budget>

CPB (2023, augustus 17). Actualisatie Verkenning middellange termijn tot en met 2028 (augustus 2023). CPB. <https://www.cpb.nl/actualisatie-verkenning-middellange-termijn-tot-en-met-2028-augustus-2023>

German Development Institute (2017), “Thematic Aid Allocation: What Are the Benefits and Risks?” Briefing Paper 19/2017 https://www.idos-research.de/uploads/media/BP_19.2017.pdf

Hoedeman, J. (2024, juni 1). Buitenlandse Zaken vreest sluiting 34 ambassades als kabinet plannen doorzet. Algemeen Dagblad. <https://www.ad.nl/politiek/buitenlandse-zaken-vreest-sluiting-34-ambassades-als-kabinet-plannen-doorzet-a100685f/>

Hospes, O., Dewulf, A., & Faling, M. (2016). Inclusiveness in Public-Private Partnerships: NGO Views and Strategies. Public Administration And Policy WASS. <http://edepot.wur.nl/383543>

IOB Study, Bouman, S., Frierson, R., Gielen, M., Wilms, P., Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv, & Netherlands Ministry of Foreign Affairs. (2013). Public-Private Partnerships in developing countries. <https://www.oecd.org/dac/evaluation/IOBstudy378publicprivatepartnershipsindevelopingcountries.pdf>

Kinsbergen, S. (2014). Behind the pictures: Understanding private development initiatives. <http://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/126456>

KIT. (2024, januari 11). Strengthening Legal Education in Eastern Indonesia. KIT. <https://www.kit.nl/institute/project/strengthening-legal-education-in-eastern-indonesia/>

Ministerie van Buitenlandse Zaken (1979). Nota Ontwikkelingssamenwerking in Wereldeconomisch Perspectief (1979) https://resources.huygens.knaw.nl/ontwikkelingssamenwerking/pdfs/nota1979_1.pdf

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2022, 28 november). Theory of Change - Private Sector Ontwikkeling (oktober 2022). Publicatie | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/10/31/theory-of-change---private-sector-ontwikkeling-oktober-2022>

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2023, 6 december). Missies voor de toekomst. Topsectoren. <https://www.topsectoren.nl/missiesvoordetoekomst>

Ministerie van Financiën. (2023). Ombuigingslijst. <https://www.rijksfinancien.nl/sites/default/files/rapporten/ombuigingslijst-2023/Ombuigingslijst-2023.pdf>

NCDO. (2012). Ontwikkelingssamenwerking in vogelvlucht. Factsheet. Amsterdam: NCDO.

NTR. (n.d.). *Met geld en idealen naar het buitenland - Andere Tijden*. Andere Tijden. <https://anderetijden.nl/artikel/6687/Met-geld-en-idealen-naar-het-buitenland#:~:text=Na%20de%20oorlog%204%3A%201950%20%2D%20Een%20wereld%20van%20goede%20bedoelingen&text=In%201945%20geeft%20Nederland%20,ook%20allerlei%20internationale%20hulporganisaties%20opgericht>

Partos. (2024, 23 april). *Voorjaarsnota: kabinet laat kansen liggen om internationale positie en verdienvermogen te verstevigen - Partos*. <https://www.partos.nl/nieuws/voorjaarsnota-kabinet-laait-kansen-liggen-om-internationale-positie-en-verdienvermogen-te-verstevigen/>

Rijksoverheid (2023). XVII Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Rijksbegroting 2024. *Rijksoverheid*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2023/09/19/xvii-buitenlandse-handel-en-ontwikkelingssamenwerking-rijksbegroting-2024>

Rijksoverheid, (2024). *Vertegenwoordiging in het buitenland*. *Rijksoverheid*. <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/organisatie/organogram/vertegenwoordiging-in-het-buitenland>

Schirch, L. (2020). *7 approaches to local ownership and 4 problems with trickle down peace building*. <https://lisaschirch.wordpress.com/2020/05/02/7-approaches-to-local-ownership-and-4-problems-with-trickle-down-peacebuilding/>

Social Enterprise NL (n.d.). *Code Sociale Ondernemingen*. Social Enterprise. <https://www.social-enterprise.nl/over-sociaal-ondernemen/code-sociale-ondernemingen>

Telkamp, G. J., & Schregardus, P. A. (2000). POSTKOLONIALE BETREKKINGEN. In Instituut Clingendael, *Internationale Spectator*. <https://spectator.clingendael.org/sites/spectator/files/2017-07/2000-07%2B08.pdf>

TNO (2022, mei 18). *Innovaties voor ontwikkelingssamenwerking | TNO*. <https://www.tno.nl/nl/over-tno/maatschappij/ontwikkelingssamenwerking/#:~:text=Vier%20miljard%20mensen%20leven%20onder,bedrijven%20business%20proposities%20op%20ontwikkelen>

Tweede Kamer (2022). *Beleidsdoorlichting Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking: Brief van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking* (34 124-25). Ministerie van Buitenlandse Zaken. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z05526&did=2022D11307

Tweede Kamer (2024). *Begroting Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 2024*. Tweede Kamer. <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D09972>

Universiteit Leiden (2022, november). *Innovating legal education: Experiences from Indonesia*. (2022). In SLEEI Project Brief. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/rechtsgeleerdheid/instituut-voor-metajuridica/sleei-project-brief-2022fin.pdf>

Uwayisba, F. (2023, april 16). *I Wish to Live a Normal Live*. Disability Justice Project. <https://disabilityjusticeproject.org/news/i-wish-to-live-a-normal-life/>
Van Der Knaap, P., & Kleistra, Y. (2022). 75 jaar ontwikkelingssamenwerking en effectiviteit. *Bestuurskunde*, 31(4), 3-13.

Van der Molen, F. (2023, 14 juni). Duurzaamheidsambities: Nederlandse bedrijven zetten toon in Europa ondanks economische uitdagingen. Duurzaam Ondernemen. <https://www.duurzaam-ondernemen.nl/duurzaamheidsambities-nederlandse-bedrijven-zetten-toon-in-europa-ondanks-economische-uitdagingen/#:-:text=juni%202023%20Intrum-,Duurzaamheidsambities%3A%20Nederlandse%20bedrijven%20zetten%20toon%20in%20Europa%20ondanks%20economische%20uitdagingen,gedaan%20om%20duurzamer%20te%20worden>

Van Huët, B. (2024, juni 10). Naomi (7) kwam 'gebroken' ter wereld en werd verstopt, nu is ze de trots van het dorp. Algemeen Dagblad. <https://www.ad.nl/buitenland/naomi-7-kwam-gebroken-ter-wereld-en-werd-verstopt-nu-is-ze-de-trots-van-het-dorp~a1363c30/>

Van Os, J. (2023, november 13). Code oranje voor klimaat en ontwikkelingshulp, groen voor eerlijke belastingen. Oxfam Novib. <https://www.oxfamnovib.nl/persberichten/analyse-verkiezingsprogramma-2023>

Van Soest, A. (2023, september 19). Weer is ontwikkelingshulp de dupe: kabinet blijft bezuinigen ondanks bezwaren. Nederlands Dagblad. <https://www.nd.nl/nieuws/nederland/1191916/weer-is-ontwikkelingshulp-de-dupe-kabinet-blijft-bezuinigen-o>

Van Tulder, R., The Partnerships Resource Centre Erasmus University Rotterdam, Andrea da Rosa, Elena Osmochescu, Ton Dietz, & African Studies Centre Leiden. (2017). Een Pleidooi voor Duurzame Diplomatie. In ASCL Working Paper 136 / PrC Working Paper 2017. <https://repub.eur.nl/pub/99781/WorkingPaper136.pdf>

Van Veldhuizen, L. (2022). Local ownership creates project resilience. KIT. <https://www.kit.nl/institute/news/local-ownership-creates-project-resilience/>

Willis, K. (2011). Theories and Practices of Development. In Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9780203844182>